

LIETUVOS BANKAS
EUROSISTEMA

TEMINIŲ STRAIPSNIŲ SERIJA

2018 m. Nr. G3

**PATVIRTINTA MOKESČIŲ IR
PENSIJŲ REFORMA:
PAGRINDINIAI PAKEITIMAI IR JŲ
MAKROEKONOMINIO POVEIKIO
VERTINIMAS VIDUTINIŲ
LAIKOTARPIU**

Patvirtinta mokesčių ir pensijų reforma: pagrindiniai pakeitimai ir jų makroekonominio poveikio vertinimas vidutiniu laikotarpiu

Gintarė Zelionkaitė, Vaidotas Tuzikas*

* Už vertingas pastabas rengiant šį straipsnį dėkojame Ernestui Virbickui.

Pateikiama autorių nuomonė gali nesutapti su oficialia Lietuvos banko pozicija.
Jei nenurodyta kitaip, remiamasi duomenimis, paskelbtais iki 2018 m. lapkričio 5 d.

© Lietuvos bankas, 2018

Leidžiama perspausdinti švietimo ir nekomerciniais tikslais, jei nurodomas šaltinis.

Adresas
Gedimino pr. 6
LT-01103 Vilnius

www.lb.lt
info@lb.lt

Santrumpos

ADRPP	aktyvios darbo rinkos politikos priemonės
BVP	bendrasis vidaus produktas
DU	darbo užmokestis
GPM	gyventojų pajamų mokestis
GPMĮ	Gyventojų pajamų mokesčio įstatymas
MMA	minimalioji mėnesinė alga
NB	nacionalinis biudžetas
NPD	neapmokestinamasis pajamų dydis
PKF	pensijų kaupimo fondai
PSD	privalomasis sveikatos draudimas
PSVSB	pirminis struktūrinis valdžios sektoriaus balansas
SP	Stabilumo programa
VB	valstybės biudžetas
VDU	vidutinis darbo užmokestis
VS	valdžios sektorius
VSD	valstybinis socialinis draudimas
VSDF	Valstybinio socialinio draudimo fondas

Turinys

Santrauka	3
Įvadas	4
I. Esminių patvirtintų mokesčių ir pensijų sistemos pakeitimų apžvalga	4
II. Priimtų pakeitimų poveikis darbo užmokesčiui	7
III. Patvirtintų pakeitimų poveikio valdžios sektoriaus finansams vertinimas	8
IV. Patvirtintų pakeitimų poveikių makroekonominiams rodikliams vertinimas	9
V. 2019 m. nacionalinio biudžeto projekto vertinimas	11
VI. Išvados	12

Šiame straipsnyje yra apibendrinami 2018 m. birželio 28 d. priimti mokesčių, socialinio draudimo ir pensijų kaupimo sistemos pakeitimai ir pateikiamas jų poveikio pagrindiniams makroekonominiais rodikliams bei valdžios sektoriaus finansų padėčiai vertinimas vidutiniu laikotarpiu. Pastarajai įvertinti svarbus ir formuojamas 2019 m. nacionalinio biudžeto (NB) projektas, įtraukiantis ne tik minėtus pakeitimus, bet ir kitus biudžeto pajamų ir išlaidų pokyčius. Todėl straipsnyje pateikiamas ir 2019 m. NB projekto apibendrintas vertinimas, atsižvelgiant į poveikį kainų raidai bei fiskalinės politikos kryptį.

Iš įvairių makroekonominių rodiklių matyti, kad Lietuvos ekonominis aktyvumas šiuo metu viršija potencialų lygį, o padidėjęs gamybos atotrūkis sudaro sąlygas formuotis disbalansams. Pastarieji šiuo metu labiausiai pastebimi darbo rinkoje ir turi įtakos sparčiam darbo užmokesčio kilimui, gerokai viršijančiam darbo našumo plėtrą. Tikėtina, kad darbo rinkos disbalansai artimiausiu metu neišnyks, todėl produkcijos atotrūkis nuo potencialo bus reikšmingai teigiamas. Tokioje ekonomikos ciklo fazėje paprastai rekomenduotina papildomai ekonomikos augimo fiskalinės politikos priemonėmis neskatinti, t. y. vengti prociklinės fiskalinės politikos vykdymo. 2018 m. birželio 28 d. patvirtinti mokesčių ir pensijų sistemos pakeitimai laikytini prociklinės fiskalinės politikos išraiška. Pakeitimai blogins vidutinio laikotarpio valdžios sektoriaus balansą 0,4–0,6 proc. BVP ir turės poveikį Lietuvos ekonomikai: 2019–2021 m. realusis BVP augs 0,6 proc. p. sparčiau, o infliacija bus 0,5 proc. p. didesnė, palyginti su scenarijumi, jeigu šie pakeitimai nebūtų daromi.

2018 m. birželio 28 d. LR Seimas pritarė Gyventojų pajamų mokesčio įstatymo (GPMI), Valstybinio socialinio draudimo įstatymo, Pensijų kaupimo įstatymo ir kitų susijusių teisės aktų pakeitimams, kurie įsigalios nuo 2019 m. pradžios. Priimti pakeitimai mokesčių ir socialinio draudimo srityse yra dalis Vyriausybės struktūrinių reformų paketo, apimančio reformas šešiose srityse¹. Šių pakeitimų tikslas yra reformuoti mokesčių, socialinio draudimo ir pensijų kaupimo sistemas siekiant mažesnio ir skaidresnio darbo apmokestinimo, stabilesnės bei ekonomikos augimą labiau skatinančios mokesčių sistemos, didesnių senatvės pensijų, griežtesnių taisyklių pensijų fondams.

Priimti pakeitimai iš esmės atitinka 2018 m. balandžio 16 d. LR Vyriausybės pristatytas mokesčių ir šešėlinės ekonomikos mažinimo priemones. Dėl tuo metu siūlytų priemonių Lietuvos bankas jau yra teikęs nuomonę ir papildomus siūlymus². Šio straipsnio tikslas yra įvertinti jau priimtų priemonių poveikį pagrindiniams makroekonominiais rodikliams ir valdžios sektoriaus finansų padėčiai vidutiniu laikotarpiu. Pastarajai įvertinti svarbus ir formuojamas 2019 m. NB projektas, įtraukiantis ne tik minėtus pakeitimus, bet ir kitus biudžeto pajamų ir išlaidų pokyčius. Todėl straipsnyje pateikiama ir apibendrinta 2019 m. NB projekto analizė, siekiant įvertinti jo poveikį kainų raidai bei fiskalinės politikos kryptį. Pagrindinės išvados yra šios:

- Priimti pakeitimai nėra fiskališkai neutralūs – dėl jų kiekvienų 2019–2021 m. laikotarpio metų VS balansas bus atitinkamai 0,6, 0,4 ir 0,4 proc. BVP prastesnis, palyginti su tuo scenarijumi, jeigu šie pakeitimai nebūtų daromi.
- Atsižvelgiant į ekonomikos ciklą, priimti pakeitimai laikytini prociklinės fiskalinės politikos išraiška: jie blogina struktūrinį valdžios sektoriaus balansą ekonomikos aktyvumui viršijant potencialų gamybos lygį. Rizika dėl prociklinės fiskalinės politikos krypties pasitvirtina ir įvertinus 2019 m. NB projektą.
- Pakeitimai turės prociklinį skatinantį poveikį Lietuvos ekonomikai: per 2019–2021 m. realusis BVP augs 0,6 proc. punkto sparčiau, o infliacija bus 0,5 proc. punkto didesnė, palyginti su tuo scenarijumi, jeigu šie pakeitimai nebūtų daromi.

Straipsnį sudaro penki skyriai. Pirmajame skyriuje trumpai apžvelgiami esminiai mokesčių ir pensijų sistemos pakeitimai. Šių pakeitimų tiesioginis poveikis neto darbo užmokesčiui aptariamas antrajame skyriuje. Apibendrintas pakeitimų poveikis valdžios sektoriaus balansui pateikiamas trečiajame skyriuje. Ketvirtajame skyriuje įvertinamas su mokesčių ir socialinio draudimo sistemų reforma susijusių pakeitimų poveikis infliacijai ir ekonomikos augimui vidutiniu laikotarpiu. Penktajame skyriuje aptariamas 2019 m. NB projekto galimas poveikis kainų raidai ir fiskalinės politikos kryptį.

I. Esminių patvirtintų mokesčių ir pensijų sistemos pakeitimų apžvalga

2018 m. birželio 28 d. LR Seimas pritarė GPMI³, Valstybinio socialinio draudimo įstatymo⁴, Pensijų kaupimo įstatymo⁵ ir kitų susijusių teisės aktų pakeitimams. Jie įsigalios nuo 2019 m. pradžios. Esminiai pasikeitimai yra šie:

GPMI pakeitimai

- **Pagrindinis gyventojų pajamų mokesčio (GPM) tarifas ir toliau bus 15 proc., tačiau:**
 - pajamoms iš darbo santykių arba jų esmę atitinkančių santykių, kurios per metus 2019, 2020 ir 2021 m. bus ne didesnės negu atitinkamai 120, 84, 60 vidutinių darbo užmokesčių (VDU), bus taikomas **20 proc. GPM tarifas** (2018 m. – 15 %), o pajamų daliai, viršijančiai šias ribas, bus taikomas **27 proc. GPM tarifas** (2018 m. – 15 %);
 - pajamų ne iš darbo santykių arba jų esmę atitinkančių santykių (išskyrus individualiosios veiklos pajamas ir pajamas iš paskirstytojo pelno) daliai, kuri bus didesnė negu 120 VDU, nuo 2019 m. bus taikomas **20 proc. GPM tarifas** (2018 m. – 15 %);
 - GPM tarifas dividendams (15 %) ir pajamoms iš individualiosios veiklos (5–15 %, atsižvelgiant į apmokestinamąsias pajamas arba pelną) nesikeičia.
- **Didinamas neapmokestinamasis pajamų dydis (NPD), plečiama jo taikymo riba.**

2018 m. NPD sudarė 380 Eur per mėnesį ir buvo apskaičiuojamas taip: $NPD = 380 - 0,5 \times (DU - MMA)$, kur DU yra bruto darbo užmokestis, o MMA – minimalioji mėnesinė alga. Iš šios formulės matyti, kad NPD buvo taikomas darbo užmokesčiui iki

¹ LR Vyriausybės įgyvendinamų struktūrinių reformų aprašymai (<https://lv.lt/lt/aktuali-informacija/xvii-vyriausybe/strukturines-reformos>).

² Lietuvos banko teikta nuomonė dėl mokesčių ir pensijų sistemos pokyčių

(https://www.lb.lt/uploads/documents/files/2018%2004%2030%20LB%20vertinimai%20ir%20pasulymai%20del%20mokesciu%20pertvarkos_fin.pdf).

³ Suvestinė GPMI redakcija, galiosianti 2019 m. (<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.171369/sNKlPPXsQP>).

⁴ LR VSD įstatymo Nr. I-1336 2, 4, 7, 8, 10, 23, 25 ir 32 straipsnių pakeitimo įstatymas (<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/c55830907c4c11e8ae2bfd1913d66d57>).

⁵ LR pensijų kaupimo įstatymo Nr. IX-1691 pakeitimo įstatymas (<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/028b05207b9c11e89188e16a6495e98c?positionInSearchResults=0&searchModelUUID=c0dd9464-97a0-4504-b866-61e44448e723>).

1 160 Eur ribos, kuri buvo tolygi 1,3 VDU. 2019–2021 m. NPD bus taikomas iki 2 VDU ir apskaičiuojamas taip:

- 2019 m. mėnesio NPD = $300 - 0,15 \times (DU - MMA)^6$;
 - 2020 m. mėnesio NPD = $400 - 0,20 \times (DU - MMA)$;
 - 2021 m. mėnesio NPD = $500 - 0,23 \times (DU - MMA)$.
- **Pradedamos taikyti naujos GPM lengvatos:**
 - GPM lengvata savanoriškoms ir didesnėms negu 3 proc. įmokoms į II pakopos pensijų kaupimo fondus (PKF)⁷; maksimali iš apmokestinamųjų pajamų atskaitoma suma sudarys 1 500 Eur per metus;
 - GPM lengvata išlaidoms už gyventojų ar jo sutuoktinio naudai atliktus pastatų ir kitų statinių apdailos ir bet kokio remonto, išskyrus daugiabučių gyvenamųjų namų atnaujinimą (modernizavimą), darbus, suteiktas lengvųjų automobilių remonto, nepilnamečių vaikų iki 18 metų priežiūros paslaugas⁸; maksimali iš apmokestinamųjų pajamų atskaitoma suma sudarys 2 000 Eur per metus.

Valstybinio socialinio draudimo (VSD) įstatymo pakeitimai

- **VSD įmokos sujungiamos ir didžioji jų dalis priskiriama darbuotojui, atitinkamai perskaičiuojamas bruto DU (padidintas 1,289 karto) ir visi VSD įmokų tarifai (žr. 1 lentelę).**

1 lentelė. VSD įmokų tarifai 2018 m. ir po reformos

	Iki reformos			Po reformos		
	darbdavio	apdraustojo	iš viso	darbdavio	apdraustojo	iš viso
Pensijų socialinis draudimas	22,3	3,0	25,3	8,72		8,72
Ligos socialinis draudimas	1,4		1,4	2,09		2,09
Motinystės socialinis draudimas	2,2		2,2	1,71		1,71
Nedarbo socialinis draudimas (terminuotoms sutartims)	1,4 (2,8)		1,4 (2,8)	1,31 (2,03)		1,31 (2,03)
Nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų socialinis draudimas (įmokos tarifų rėžiai)	0,2 (0,18–1,8)		0,2 (0,18–1,8)	0,16 (0,14–1,4)		0,16 (0,14–1,4)
Iš viso	27,5	3,0	30,5	1,47	12,52	13,99
Sveikatos draudimas	3,0	6,0	9,0		6,98	6,98
Bendras tarifas (VSD + PSD)	30,5	9,0	39,5	1,47	19,50*	20,97
Įmoka į Ilgalaikio darbo išmokų fondą	0,5		0,5	0,16**		0,16
Įmoka į Garantinį fondą	0,2		0,2	0,16		0,16
Pensijų kaupimo įmoka		2+2	4,0		3,00	3,00
Skatinamoji įmoka		2,0	2,0		1,5	1,5

* 0,55 proc. p. sumažintas apdraustojo tarifas (nemažinant šiuo dydžiu, bendras įmokos tarifas būtų 20,05).

** 0,23 proc. p. sumažinta įmoka į Ilgalaikio darbo išmokų fondą, tačiau tuo pačiu dydžiu padidinta nedarbo socialinio draudimo įmoka.

Šaltiniai: įstatymų pakeitimų aiškinamieji raštai, 2019 m. biudžeto projektas.

- **Pradedama taikyti maksimali VSD įmokų riba.**
 - 2018 m. nebuvo taikoma maksimali VSD įmokų riba, tačiau 2019–2021 m. ši riba sudarys įmoką, skaičiuojamą atitinkamai nuo 120, 84 ir 60 VDU. Nebus taikoma maksimali privalomojo sveikatos draudimo (PSD) įmokų riba.
- **Keičiamas bendrosios pensijų dalies finansavimo šaltinis.**
 - Nuo 2019 m. bendroji pensijos dalis bus finansuojama valstybės biudžeto lėšomis (iš surenkamų pajamų iš GPM) (2018 m. bendroji pensijų dalis finansuojama iš VSDF (socialinių įmokų) ir valstybės biudžeto lėšų).
- **Keičiamas aktyvios darbo rinkos politikos priemonių (ADRPP) finansavimo šaltinis – nuo 2019 m. jos nebus finansuojamos VSDF lėšomis (naikinamas Užimtumo fondas).**
 - 2018 m. ADRPP finansuojamos iš valstybės biudžeto, VSDF biudžeto (per Užimtumo fondą, pervedant į jį dalį surinktų nedarbo draudimo įmokų) ir kitų lėšų, tačiau nuo 2019 m. nedarbo draudimo įmokų lėšomis jos finansuojamos nebus⁹. 2019 m. nedarbo draudimo įmokų bus surenkama daugiau dar ir dėl to, kad nedarbo draudimo tarifas po perskaičiavimo padidintas 0,23 proc. p. ($1,4 / 1,289 + 0,23 = 1,31$ %) dėl mažinamos įmokos į Ilgalaikio darbo išmokų fondą.

⁶ Reikėtų atkreipti dėmesį, kad NPD dydžiai nėra tiesiogiai palyginami, nes 2019 m. bus perskaičiuojami bruto DU ir MMA (padidinti 1,289 karto).

⁷ GPM| 21 str. 1 d. 2¹, suvestinė GPM| redakcija, galiosianti 2019 m. (<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.171369/sNkIPPXsQP>).

⁸ GPM| 21 str. 1 d. 4, suvestinė GPM| redakcija, galiosianti 2019 m. (<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.171369/sNkIPPXsQP>).

⁹ ADRPP finansavimo šaltiniai – valstybės biudžeto, ES struktūrinių fondų ir Europos prisitaikymo prie globalizacijos padarinių fondo, darbdavių ir kitų šaltinių lėšos.

- **Atsisakoma kai kurių VSD išmokų dubliavimo** (pvz., ligos dėl nelaimingo atsitikimo darbe ar profesinės ligos ir nedarbo draudimo).
- **Socialinio draudimo išmokos, kurios susietos su VDU ar su kitais dydžiais, perskaičiuojamos** taip, kad išmoka „į rankas“ nepakistų (išmokos mažinamos 1,289 karto, nes DU, taigi ir VDU, tiek pat padidėja).
- **Didinama šalpos pensija ir pradamos mokėti senatvės arba netekto darbingumo pensijos priemokos.** Jos bus mokamos asmenims, gaunantiems mažesnes nei 95 proc. minimalaus vartojimo poreikių dydžio pensijas ar tokio lygio nesiekiančią kelių pensijų sumą.

Pensijų kaupimo įstatymo pakeitimai

- **Atsisakoma VSD įmokos dalies pervedimo į II pakopos PKF.**
 - 2018 m. kaupiančiųjų II pakopos PKF prisidedant savomis lėšomis įmokos sudaro 2 + 2 + 2 proc. Nuo 2019 m. didžiąją dalį darbdavio VSD įmokų priskyru darbuotojui, į II pakopos PKF pervedimo tarifas sudarytų 4 + 2 proc. Tačiau dėl bruto DU perskaičiavimo jis koreguojasi ir tampa 4 / 1,289 + 2 / 1,289, t. y. 3 + 1,5 proc.¹⁰, o tam, kad neto DU nemažėtų, nes 2019 m. asmuo turės mokėti nebe 2, o 3 proc. (atitiktų 4 % iki pertvarkos) savo DU, VSD įmoka mažinama 0,55 proc. p., o GPM – 1 proc. p. (iš viso 1,55 proc. p., tai atitinka 2 % iki pertvarkos).
 - 2018 m. kaupiančiųjų II pakopos PKF neprisidedant savomis lėšomis įmokos sudaro 2 + 0 + 0 proc. Nuo 2019 m. jiems numatomas nuoseklus (jeigu neišreiškiamas noras pradėti kaupti maksimalia nustatyta apimtimi) – 0,3 proc. p. kasmet – įmokos į II pakopos PKF didėjimas, pradėdamas nuo 1,8 proc. 2019 m. Šių asmenų įmokos 3 proc. pasiektų 2023 m. Skatinamoji įmoka iš valstybės biudžeto taip pat atitinkamai didėtų kasmet.
- **Suteikiama galimybė į II pakopos PKF pervesti daugiau negu 3 proc.**
 - Nuo 2019 m. numatoma galimybė į II pakopos PKF pervesti daugiau negu 3 proc. nuosavų lėšų ir pasinaudoti GPM lengvata (žr. punktą „Pradedamos taikyti naujos GPM lengvatos“).
- **Suteikiama teisė nutraukti dalyvavimą II pakopos PKF.**
 - Asmenys, kurie pensijų kaupimo sistemoje pradėjo dalyvauti iki 2018 m. gruodžio 31 d., turės teisę nutraukti pensijų kaupimo sutartį pateikę prašymą iki 2019 m. birželio 30 d. Tokiu atveju pensijų sąskaitoje sukauptos lėšos galės būti paliekamos pensijų fonde tolesniam investavimui, iki to laiko, kol asmuo įgis teisę į pensines išmokas, arba jos galės būti pervedamos į VSDF biudžetą.
 - Pastaruoju atveju asmuo atsisakytų teisės į pensijų išmoką iš II pakopos PKF, tačiau įgytų teisę į nesumažintą senatvės pensiją, t. y. būtų atkuriami tokie pensijų dydžiai, lyg tas asmuo nebūtų dalyvavęs kaupimo sistemoje. Jei lėšų II pakopos PKF būtų sukaupta daugiau nei suma, kuri buvo pervesta iš VSDF į II pakopos PKF, tada šios lėšos būtų perskaičiuojamos įgyjant papildomų pensinių teisių valstybinio socialinio draudimo sistemoje. Jeigu lėšų II pakopos PKF būtų sukaupta mažiau – senatvės pensija dėl dalyvavimo pensijų kaupimo sistemoje iki 2018 m. gruodžio 31 d. nebūtų mažinama.
- **Suteikiama galimybė laikinai, bet ne ilgiau kaip 12 mėnesių per visą dalyvavimo II pakopos PKF laikotarpį ir ne trumpiau kaip 1 mėnesiui, sustabdyti pensijų įmokų pervedimą.**
- **Numatytas dalyvių įtraukimas į papildomą pensijų kaupimą II pakopos PKF.**
 - Atsiranda adaptuotas privalomumas dalyvauti pensijų kaupimo sistemoje. Nuo 2019 m. sausio 1 d. kas trejus metus pilnamečiai asmenys, kurie tą dieną yra jaunesni nei 40 metų ir kurie yra apdraustieji, bus įtraukiami į pensijų kaupimą. Įtraukiamas asmuo per pusmetį galės atsisakyti dalyvauti pensijų kaupimo sistemoje, tačiau po trejų metų analogiškas įtraukimas į pensijų kaupimą su galimybe jo atsisakyti bus pakartojamas. Pensijų kaupimo bendrovėms įtraukiami asmenys bus priskiriami atsitiktine tvarka. Įtraukiami asmenys bus informuojami apie jų priskyrimą pensijų kaupimo bendrovei ir atitinkamam pensijų fondui (žr. toliau informaciją apie tikslinės datos fondus). Asmuo galės pasirinkti kaupti senatvės pensijai kitoje pensijų kaupimo bendrovėje ar pensijų fonde.
 - **Vyresni nei 40 metų** asmenys, kurie iki 2018 m. gruodžio 31 d. nedalyvavo pensijų kaupimo sistemoje, į II pakopos PKF **nebus įtraukiami**, tačiau galės tapti dalyviais, sudarydami pensijų kaupimo sutartis su pasirinkta pensijų kaupimo bendrove savo iniciatyva.
- **Nustatomas reikalavimas iki 2018 m. gruodžio 20 d. pensijų kaupimo bendrovėms įsteigti pensijų turto išsaugojimo pensijų fondą¹¹ ir tikslinių amžiaus grupių pensijų fondus.** Išskirtos šios tikslinės pensijų fondo dalyvių grupės:

¹⁰ Tiksliai perskaičiuojant turėtų būti 3,1 ir 1,55 proc., tačiau nustatyta 3 ir 1,5 proc.

¹¹ Pensijų fondas, kuris sudaromas ir valdomas siekiant apsaugoti dalyvio sukauptą pensijų turtą nuo infliacijos rizikos ir apriboti dalyviui tenkančią investavimo riziką. Į šį fondą bus perkeliamas asmenų, sulaukusių senatvės pensijos amžiaus ir nesudariusių pensijų išmokos sutarties, pensijų turtas.

- 1954–1960 gimimo metų dalyvių;
 - 1961–1967 gimimo metų dalyvių;
 - 1968–1974 gimimo metų dalyvių;
 - 1975–1981 gimimo metų dalyvių;
 - 1982–1988 gimimo metų dalyvių;
 - 1989–1995 gimimo metų dalyvių;
 - 1996–2002 gimimo metų dalyvių.
- **Centralizuota pensijų anuitetų sistema ir naujos anuitetų rūšys.**
 - Numatoma, kad, remiantis draudimo principais, nuo 2020 m. pensijų anuitetų veiklą vykdys VSDF valdyba. Įstatyme įtvirtintos dvi pensijų anuitetų rūšys: standartinis pensijų anuitetas (išmokos pradėdamos mokėti iš karto ir mokamos iki gyvos galvos) ir atidėtasis pensijų anuitetas (išsigyjamas sulaukus senatvės pensijos amžiaus, tačiau išmokos pradėdamos mokėti sulaukus 85 metų amžiaus ir mokamos iki gyvos galvos). Asmeniui, už dalį sukauptų lėšų (10–15 %) išsigijusiam atidėtąjį pensijų anuitetą, pensijų fonde likusi suma išmokama periodinėmis išmokomis.
 - Jei pensijų fonde asmens sukauptas pensijų turtas bus mažesnis nei 3 000 Eur, mokama vienkartinė pensijų išmoka, jei sukauptas turtas bus didesnis nei 3 000 Eur, bet mažesnis nei 10 000 Eur, mokamos periodinės pensijų išmokos¹². Kai sukauptas turtas bus didesnis nei 10 000 Eur, dalyvis privalės sudaryti pensijų anuiteto sutartį. Jei pensijų fonde sukauptas turtas bus didesnis nei 60 000 Eur, dalyvis turės teisę turto dalį, viršijančią 60 000 Eur, gauti vienkartinę pensijų išmoka.

- **Mažinami atskaitymai iš pensijų turto.**

Fondams, valdantiems turta iki 2,5 mlrd. Eur, atskaitymai iš pensijų turto pagal kiekvieną pensijų kaupimo sutartį su pensijų kaupimo bendrove per metus galės sudaryti ne daugiau kaip:

- nuo 2019 m. sausio 1 d. – 0,8 proc. (pensijų fonde dalyvio sąskaitoje apskaičiuotų lėšų vidutinės metinės vertės);
- nuo 2020 m. sausio 1 d. – 0,65 proc.;
- nuo 2021 m. sausio 1 d. – 0,5 proc.

Kai pensijų kaupimo bendrovės valdomo bendro pensijų fondų turto vidutinė metinė vertė sudaro 2,5 mlrd. Eur arba daugiau, atskaitymai apribojami iki 0,4 proc.

Atskaitymai pensijų turto išsaugojimo pensijų fonde apribojami iki 0,2 proc.

II. Priimtų pakeitimų poveikis darbo užmokesčiui

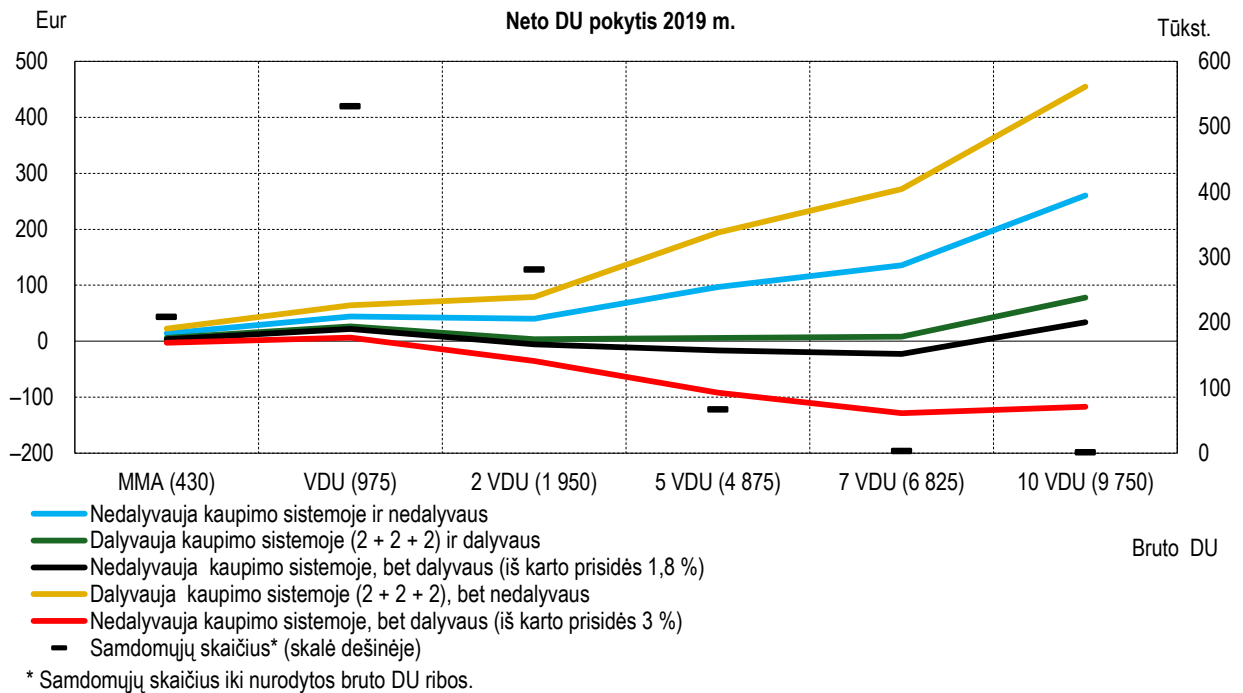
Asmens darbo užmokesčio pokytis 2019 m. priklausys nuo pasirinkimo dalyvauti pensijų kaupimo sistemoje. Mokestiniai pakeitimai neto DU veiks didinančiai daugiausia dėl NPD padidinimo ir jo taikymo ribos išplėtimo iki 2 VDU, GPM ir VSD įmokų tarifų sumažinimo (iš viso 2 proc. p.), maksimalios VSD įmokų ribos nustatymo (nuo 10 VDU) (ši poveikį iš dalies atvers 27 % progresinio GPM taikymas). Pagrindinis neto DU mažinantis veiksnys – asmens įmokos į II pakopos PKF padidinimas (2 proc. p.). Bendras neto DU pokytis priklausys nuo asmens pasirinkimo dalyvauti pensijų kaupimo sistemoje:

- Jei asmuo šiuo metu dalyvauja pensijų kaupimo sistemoje prisidėdamas savomis lėšomis (2 + 2 + 2 %) ir dalyvaus po pertvarkos, tuomet asmenims, kuriems nebetaikomas NPD ir netaikoma maksimali VSD įmokų riba, neto DU iš esmės nesikeis¹³ (žr. 1 ir 2 pav. arba priedo A ir B lenteles). Daugiausia neto DU padidėtų, jei asmuo šiuo metu kaupia, o po pertvarkos nuspręstų nebeįmokėti. Daugiausia neto DU sumažėtų, jeigu šiuo metu asmuo nekaupia, o po pertvarkos nuspręstų iš karto kaupti maksimalia nustatyta apimtimi (3 + 1,5 %).
- Priklausomai nuo pasirinkimo dalyvauti II pakopoje, asmenų, gaunančių MMA, neto darbo užmokesčio pokytis sudarytų nuo –3 iki +22 Eur per mėnesį; gaunančių VDU – nuo +7 iki +64; gaunančių 2 VDU – nuo –35 iki 79; gaunančių 5 VDU – nuo –92 iki +194; gaunančių 7 VDU – nuo –128 iki +272, o gaunančių 10 VDU – nuo –117 iki 455 Eur per mėnesį.

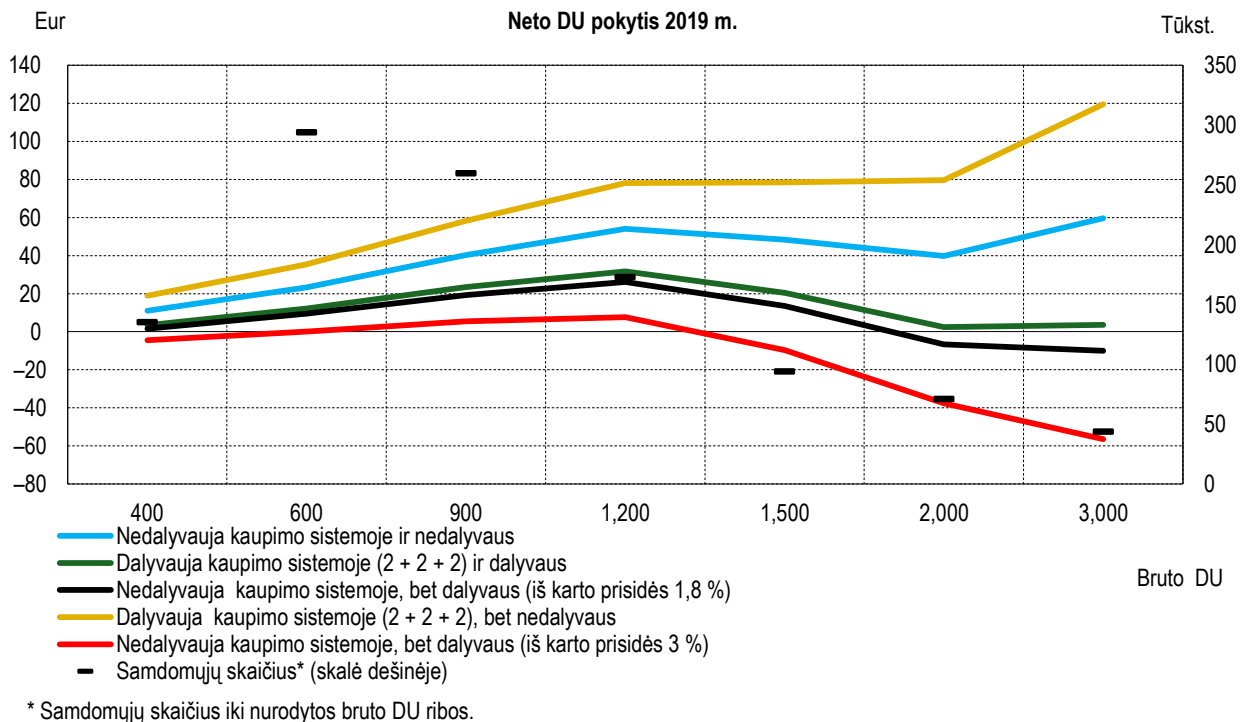
¹² Pensijų išmokos dalyviui yra mokamos ne rečiau kaip vieną kartą per 3 mėn., o jos dydis nustatomas priežiūros institucijos nustatyta tvarka.

¹³ Šių asmenų neto DU padidėtų keliais eurai dėl tarifų perskaičiavimo. VSD tarifas turėjo būti sumažintas 2 proc. p. (atitinka 1,55 proc. p. naujoje sistemoje), o asmens įmoka į II pakopos PKF padidinta 2 proc. p. ir sudaryti 4 proc. (atitinka 3,1 % naujoje sistemoje). VSD ir GPM tarifai buvo iš viso sumažinti 1,55 proc. p., tačiau asmens įmoka nustatyta mažesnė – 3 proc. Dėl to neto DU šiek tiek padidėja.

1 pav. Neto darbo užmokesčio pokytis 2019 m. pagal santykinį bruto darbo užmokesčio dydį ir asmens dalyvavimą pensijų kaupimo sistemoje

2 pav. Neto darbo užmokesčio pokytis 2019 m. pagal bruto darbo užmokesčio dydį ir asmens dalyvavimą pensijų kaupimo sistemoje

III. Patvirtintų pakeitimų poveikio valdžios sektoriaus finansams vertinimas

Priimti pakeitimai nėra neutralūs valdžios sektoriaus (VS) balanso atžvilgiu: dėl jų VS netekimai 2019 m. sudarys 272 mln., 2020 m. – 191 mln., 2021 m. – 222 mln. Eur (žr. 2 lentelę). Balanso pablogėjimui didžiausią poveikį turės NPD didinimas ir jo taikymo ribos išplėtimas (apie 170–190 mln. Eur per metus) bei bendro GPM ir VSD įmokų tarifo sumažinimas. Dėl VSD įmokų maksimalios ribos nustatymo biudžetas 2019 m. neteks apie 13 mln., o 2020–2021 m. – atitinkamai 7 ir 19 mln. Eur. Netekimai nėra itin dideli dėl pakankamai aukštos ribos (didesnį nei 10 VDU (8 814 Eur pagal 2019 m. biudžeto projektą) gauna apie 900 samdomųjų, 7 VDU –

2 618, 5 VDU – 7 066). Pervedimų iš VSDF į II pakopos PKF sustabdymas ir kitos papildomos priemonės (akcizų tabakui didinimas, progresinio GPM tarifo taikymas) šiuos biudžeto netekimus kompensuos tik iš dalies.

2 lentelė. Priimtų pakeitimų metinis poveikis VS balansui 2019–2021 m.

(mln. Eur)			
Priimti pakeitimai	2019 m.	2020 m.	2021 m.
Poveikis VS pajamoms			
GPM ir VSD įmokų tarifų sujungimas ir perskaičiavimas, atsižvelgiant į pagrindinės pensijos dalies finansavimo perkėlimą iš VSDF į VB, minimalios VSD įmokos pakeitimas	-21		
Bendro GPM ir VSD įmokų tarifo sumažinimas (2 proc. p.)	-251		
Maksimalios įmokų ribos taikymas VSD įmokoms (PSD įmokoms netaikoma)	-13	-7	-19
Progresinio 27 proc. GPM tarifo nustatymas pajamoms iš darbo santykių	6	2	9
NPD padidinimas ir taikymo ribos išplėtimas iki 2 VDU	-190	-172	-196
Akcizų tabakui didinimas*	12	11	11
Progresinio 20 proc. GPM tarifo nustatymas kitoms pajamoms (>120 VDU)*	10		
VSDF pervedimų į II pakopos PKF panaikinimas*	211		
Iš viso	-235	-166	-194
Poveikis VS išlaidoms			
Šalpos pensijų didinimas ir pensijų priemokų mokėjimas*	21		
Skatinamosios įmokos iš VB papildomas poreikis dėl automatinio dalyvių įtraukimo į II pakopos PKF	15	24	27
Iš viso	36	24	27
Bendras poveikis balansui	-272	-191	-222
Proc. BVP	-0,6	-0,4	-0,4

Pastaba: įvertintas tik priimtų pakeitimų tiesioginis poveikis. Netiesioginis poveikis (pvz., papildomų pajamų iš galimo spartesnio ekonomikos augimo trumpuoju laikotarpiu) neįvertintas.

* Įstatymų pakeitimų aiškinamųjų raštų, 2019 m. biudžeto projekto įvertiniai.

VS balanso pablogėjimui didžiausią poveikį turės NPD didinimas ir jo taikymo ribos išplėtimas. NPD taikymo ribos didinimo iki 2 VDU sąnaudos viršys šio sprendimo naudą. Dėl naujos tvarkos – socialinio draudimo įmokų sujungimo ir jų maksimalios įmokų ribos nustatymo, bazinės pensijos perkėlimo ir GPM perskaičiavimo – ir numatomo NPD didinimo dirbančiųjų, kurių darbo užmokestis sudaro nuo MMA iki 2 VDU, grynųjų pajamų padidėjimas būtų didžiausias 2019 m. ir sudarytų 3–6 proc. Vėlesniais metais sparčiau didės tik MMA gaunančiųjų grynosios pajamos, o VDU ir 2 VDU uždirbančių gyventojų grynosios pajamos 2020–2021 m. padidės menkai ir sudarys 0–2 proc. (žr. 3 lentelę). Tai rodo, kad NPD didinimas ir jo taikymo ribos išplėtimas turės nedidelį poveikį VDU ir daugiau uždirbančių žmonių gerovei, tačiau ši priemonė reikšmingai – maždaug 558 mln. Eur, arba 0,4 proc. BVP, sukurtu 2019–2021 m., palyginti su scenarijumi, kai NPD taikymo riba neplečiama, – sumažins VS pajamas ir taip apribos galimybes sparčiau didinti svarbių viešojo sektoriaus sričių (socialinės ir sveikatos apsaugos, švietimo ir kt.) finansavimą.

3 lentelė. Prognozuojamų MMA ir VDU pokyčiai 2019–2021 m. dėl naujos tvarkos ir NPD didinimo (jei asmuo nedalyvauja pensijų kaupimo sistemoje)

DU dydis	2019 m.	2020 m.	2021 m.
MMA (pagal 2018 m. tvarką)	430	458	489
MMA (neto) padidėjimas dėl naujos tvarkos ir (ar) NPD kėlimo, Eur	14	21	22
MMA (neto) padidėjimas dėl naujos tvarkos ir (ar) NPD kėlimo, proc.	4	5	5
VDU (pagal 2018 m. tvarką)	975	1 041	1 104
VDU (neto) padidėjimas dėl naujos tvarkos ir (ar) NPD kėlimo, Eur	44	14	17
VDU (neto) padidėjimas dėl naujos tvarkos ir (ar) NPD kėlimo, proc.	6	2	2
2 VDU (pagal 2018 m. tvarką)	1 950	2 083	2 208
VDU (neto) padidėjimas dėl naujos tvarkos ir (ar) NPD kėlimo, Eur	40	0	0
VDU (neto) padidėjimas dėl naujos tvarkos ir (ar) NPD kėlimo, proc.	3	0	0

IV. Patvirtintų pakeitimų poveikių makroekonominiams rodikliams vertinimas

Priimti socialinio draudimo ir mokesčių sistemų pakeitimai didins gyventojų disponuojamąsias pajamas. Dėl reformų šios pajamos didės ne tik 2019 m., bet ir 2020 bei 2021 m. Gyventojų disponuojamąsias pajamas labiausiai didins keliamas NPD. Pirmaisiais metais dėl padidėsiančių neapmokestinamųjų pajamų dirbančiųjų pajamos paaugs maždaug 190 mln., antraisiais – apie 172 mln., o trečiaisiais – maždaug 196 mln. Eur. Gyventojų pajamas gana daug gausins ir tai, kad bus mažinamas bendras GPM ir VSD įmokų tarifas.

Kita vertus, kai kurie įvyksiantys socialinio draudimo ir mokesčių sistemų pakeitimai gyventojų disponuojamąsias pajamas turėtų mažinti. Darant prielaidą, kad dėl įvyksiančių pokyčių gyventojai labiau įsitrauks į pensijų kaupimo sistemą, ir atsižvelgiant į tai, kad pasirinkusių intensyvesnį kaupimą įmoka į II pakopos PKF kurį laiką didės, galima numatyti, jog vartojimui ir kitokiam taupymui liksianti jų pajamų dalis atitinkamai sumažės¹⁴. Dėl šios priežasties gyventojų disponuojamosios pajamos 2019 m. sumažės maždaug 170 mln., 2020 m. – dar maždaug 36 mln., o 2021 m. – dar maždaug 39 mln. Eur.

Įvertinus visą galimą įvyksiančių reformų poveikį, gyventojų disponuojamosios pajamos vis dėlto turėtų gerokai padidėti. Tai pirmiausia didins vidaus paklausa. Didinančiai bus veikiamas privatusis vartojimas ir investicijos, tad bus skatinamas ekonomikos aktyvumas. Tiesa, didesnė vidaus paklausa – kylantis privatusis vartojimas ir investicijos – gausins ir importą. Pažymėtina, kad didesnė vidaus paklausa dar labiau prisidės prie spaudimo darbo užmokesčiui. Sparčiau kylantis darbo užmokestis nepalankiai veiks eksporto rodiklius. Tad Lietuvos ekonomikos augimas padidės ne tiek, kiek padidės vidaus paklausa, nes jį ribos prastesnė gryojo eksporto raida. Vertinama, kad visi šie pokyčiai realiojo BVP augimą 2019–2021 m. didins atitinkamai 0,2, 0,3 ir 0,1 proc. p. (žr. 4 lentelę). Tai turės poveikį ir infliacijai, tačiau mažesnę. Vertinama, kad įgyvendinsimos reformos 2019–2021 m. infliaciją padidins atitinkamai 0,1, 0,2 ir 0,2 proc. p.

4 lentelė. Patvirtintų socialinio draudimo ir mokesčių sistemų pakeitimų poveikis makroekonominiams rodikliams

Rodiklis	2019 m.	2020 m.	2021 m.
Realiojo BVP augimas, proc. p.	0,2	0,3	0,1
Infliacija, proc. p.	0,1	0,2	0,2

Šaltinis: Lietuvos banko vertinimas.

Atsižvelgiant į ekonomikos ciklą, priimti pakeitimai laikytini prociklinės fiskalinės politikos išraiška. Prociklinė fiskalinė politika reiškia, kad tuo laikotarpiu VS gauna su ekonomikos pakilimu susijusių pajamų, tačiau jos neatidedamos sunkesniems laikams, o prisiimama papildomų įsipareigojimų finansuoti tam tikras sritis. Apie fiskalinės politikos pobūdį galima spręsti pagal pirminio struktūrinio valdžios sektoriaus balanso (PSVSB) pokytį ir produkcijos atotrūkio nuo potencialo (PA) ženklą¹⁵. PSVSB yra valdžios sektoriaus balansas pakoreguotas atsižvelgiant į ekonomikos ciklo padėtį, vienkartinis veiksnys ir palūkanų mokėjimus. Taip pakoreguotas balansas yra vienas iš metodų, tinkamų priimtų pakeitimų poveikiui ir valdžios sektoriaus finansų padėčiai vertinti. Kadangi šiuo metu Lietuvos produkcijos atotrūkis nuo potencialo yra teigiamas (artimas 2,4 % (pagal 2018 m. Stabilumo programą (SP))), anticiklinė (neutrali) fiskalinė politika būtų vykdoma, jeigu PSVSB pokytis būtų teigiamas (artimas 0), t. y. balansas gerėtų (būtų nepakitęs), žr. 3 pav. Iš 5 lentelėje pateikiamos informacijos matyti, kad 2018 m. SP planuota 2019–2021 m. Lietuvoje vykdyti iš esmės neutralią fiskalinę politiką (PSVSB pokytis yra artimas 0), tačiau, atsižvelgus į priimtų pakeitimų poveikį, numatoma, kad 2019 m. išryškės fiskalinės politikos prociklišumas (PSVSB pokytis yra neigiamas).

3 pav. Fiskalinės politikos pobūdis ir numatoma kryptis 2019 m.

5 lentelė. Pirminis struktūrinis valdžios sektoriaus balansas ir produkcijos atotrūkis nuo potencialaus jo lygio 2017–2019 m.

Rodikliai	2017 m.	2018 m. prognozė	2019 m. prognozė
Pirminis struktūrinis VS balansas, proc. BVP (2018 m. SP)	0,7	0,6	0,7
Pirminio struktūrinio VS balanso pokytis, proc. p. (2018 m. SP)	-0,6	-0,1	0,0
Pirminis struktūrinis VS balansas, proc. BVP (po reformos, LB vertinimas)	0,7	0,6	0,1
Pirminio struktūrinio VS balanso pokytis, proc. p. (po reformos, LB)	-0,6	-0,1	-0,5
Produkcijos atotrūkis nuo potencialo, proc. (2018 m. SP)	2,3	2,4	1,8

Šaltiniai: 2018 m. Stabilumo programa ir Lietuvos banko skaičiavimai.

¹⁴ Pagrindinės prielaidos yra šios: 82 proc. šiuo metu kaupiančiųjų II pakopos PKF prisidėdami savomis lėšomis (2 + 2 + 2 %) liks dalyvauti pensijų kaupimo sistemoje. 70 proc. kaupiančiųjų II pakopos PKF šiuo metu neprisidėdami savomis lėšomis (2 + 0 + 0 %) pradės dalyvauti pensijų kaupimo sistemoje prisidėdami savomis lėšomis. 63 proc. jaunesnių nei 40 m. asmenų, šiuo metu nedalyvaujančių pensijų kaupimo sistemoje, pradės joje dalyvauti.

¹⁵ Jeigu tam tikrais metais PA ir PSVSB pokytis yra teigiamas, tada tais metais vykdoma fiskalinė politika vertinama kaip anticiklinė griežtėjanti, jeigu PA ir PSVSB pokytis yra neigiamas – kaip anticiklinė laisvėjanti, jeigu PA yra teigiamas, o PSVSB pokytis yra neigiamas – kaip prociklinė laisvėjanti, jeigu PA yra neigiamas, o PSVSB pokytis yra teigiamas – kaip prociklinė griežtėjanti.

V. 2019 m. nacionalinio biudžeto projekto vertinimas

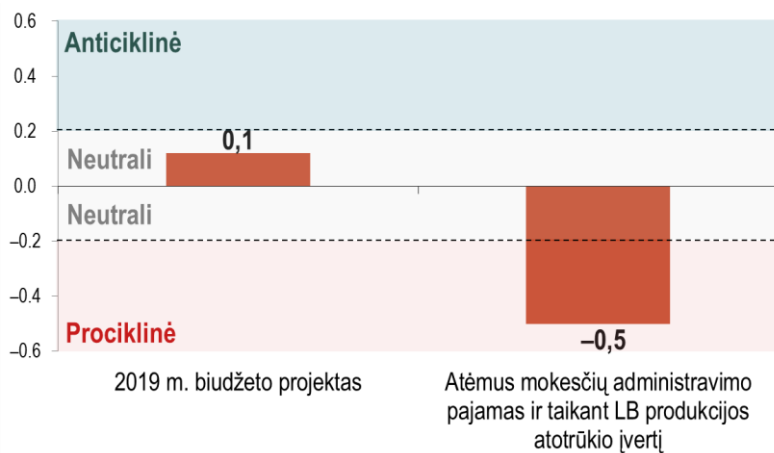
Rizika dėl prociklinės fiskalinės politikos vykdymo pasitvirtina ir įvertinus 2019 m. nacionalinio biudžeto projektą. Nors Lietuvos banko vertinimu, projektuose formuojamas 2019 m. VS balansas nekelia nepasitikėjimo finansų sistemos stabilumu rizikos, o poveikis kainų raidai bus ribotas (2019–2020 m. vidutinę metinę infliaciją kasmet didins apie 0,1–0,3 proc. p.), tačiau abejonų kyla, ar projektai atitinka Lietuvos Respublikos fiskalinės sutarties įgyvendinimo konstitucinio įstatymo (FSĮK) nuostatas, taip pat, ar 2019 m. planuojama fiskalinė politika nebus prociklinė.

Projektuose naudojami produkcijos atotrūkio nuo potencialiojo jos lygio įverčiai 2019–2020 m. yra gerokai mažesni, palyginti su Lietuvos banko ar Europos Komisijos įverčiais. Projektuose nurodoma, kad produkcijos atotrūkis nuo potencialiojo jos lygio 2018–2020 m. sudarys atitinkamai 2,4, 1,5 ir 0,7 proc. BVP. Šie įverčiai, išskyrus 2018 m., yra mažesni, palyginti su 2018 m. SP planuotais dydžiais (planuota atitinkamai 2,4, 1,8 ir 1,0 % BVP). Be to, Lietuvos banko ir Europos Komisijos vertinimai rodo gerokai stipriau „išilusią“ Lietuvos ekonomiką. Lietuvos banko vertinimu, produkcijos atotrūkis nuo potencialo 2018–2020 m. sudaro atitinkamai 2,8, 2,4 ir 2,2 proc. BVP, o 2018 m. gegužės mėn. Europos Komisijos prognozėse nurodoma, kad 2018–2019 m. produkcijos atotrūkis sudaro atitinkamai 2,7 ir 2,2 proc. BVP. Pagrindinė priežastis, kodėl Lietuvos banko ir Europos Komisijos produkcijos atotrūkio įverčiai yra didesni, nei nurodomi projektuose, yra šiuo metu stebimi disbalansai darbo rinkoje: stipriai sumažėjęs nedarbo lygis, sparčiai kylantis VDU, vis daugiau ekonomikos sektorių jaučiamas darbuotojų trūkumas. Manome, kad darbo rinkos disbalansai artimiausiu metu neišnyks, todėl produkcijos atotrūkis nuo potencialo bus reikšmingai teigiamas. 2019 m. projektuose taip pat nurodoma, kad disbalansas darbo rinkoje tebebus gana didelis, nes prognozuojama, kad darbo užmokesčio augimas bus spartus ir sulėtės gana nedaug – nuo 9,2 proc. (2018 m.) iki 5,6 proc. (2021 m.). Tačiau biudžeto projektuose prognozuojamas produkcijos atotrūkis 2018–2021 m. gerokai sumažėja ir beveik išnyksta – nuo 2,4 proc. BVP (2018 m.) iki 0,2 proc. BVP (2021 m.).

VS balansas 2019 m. gali būti gerokai prastesnis, nei planuojama projektuose. Juose nurodoma, kad formuojamas VS balansas 2019 m. bus perteklinis ir sudarys 0,4 proc. BVP. Tačiau reikšminga numatomo pertekliaus dalis grindžiama papildomomis pajamomis dėl geresnio mokesčių administravimo (220 mln. Eur, arba 0,5 % BVP), kartu nepateikiant įtikinamų priemonių, užtikrinančių, kad papildomos pajamos bus tikrai surinktos. Be to, eliminavus su administravimo pagerinimu susijusias pajamas ir atsižvelgus į tikėtiną pajamų surinkimą 2018 m., pajamos iš PVM ir pelno mokesčių 2019 m. gali būti mažesnės, nei planuojama, nes pajamos iš šių mokesčių prognozėse auga sparčiau negu šių mokesčių bazės (galutinio vartojimo išlaidos ir nominalusis BVP).

Eliminavus su administravimo pagerinimu susijusias pajamas ir VS pagal ciklą pakoreguoto pirminio balanso skaičiavimams taikant Lietuvos banko produkcijos atotrūkio nuo potencialo įverčius, matyti, kad 2019 m. planuojama vykdyti prociklinę fiskalinę politiką. Projektuose teigiama, kad 2019 m. planuojama vykdyti neutralią fiskalinę politiką, nes pirminio pagal ciklą koreguoto VS balanso pokytis 2019 m. sudaro 0,1 proc. p. Tačiau, eliminavus su administravimo pagerinimu susijusias pajamas ir pagal ciklą pakoreguoto VS pirminio balanso skaičiavimams taikant Lietuvos banko produkcijos atotrūkio nuo potencialo įverčius, matyti, kad pagal ciklą pakoreguoto VS pirminio balanso pokytis 2019 m. sudaro –0,5 proc. p., t. y. pirminis pagal ciklą pakoreguotas balansas blogėja daug stipriau ir yra prociklinės, o ne neutralios fiskalinės politikos išraiška (žr. 2 pav.).

4 pav. Pagal ciklą koreguoto pirminio balanso pokytis ir fiskalinės politikos kryptis esant teigiamam produkcijos atotrūkiui

Be to, projektuose formuojami nominalieji VS balanso rodikliai 2019–2021 m. sudaro atitinkamai 0,4, 0,2 ir 0,1 proc. BVP ir yra gerokai prastesni, palyginti su 2018 m. SP planuotais dydžiais (planuota atitinkamai 0,6, 0,6 ir 0,3 % BVP) (žr. 6 lentelę). Tačiau projektuose numatoma ekonomikos plėtra 2019–2021 m. yra netgi šiek tiek palankesnė nei 2018 m. SP (prognozuojami realiojo BVP augimo tempai yra tokie patys, tačiau nominalusis BVP didėja sparčiau). Todėl, esant infliacinėms tendencijoms palankesnei makroekonominiai aplinkai, bloginami nominalieji VS balansas laikytini dar viena prociklinės fiskalinės politikos išraiška.

6 lentelė. Rodiklių peržiūros 2019 m. NB projekte, palyginti su 2018 m. SP

VS balansas, proc. BVP	2019 m.	2020 m.	2021 m.
2019 m. NB projektai	0,4	0,2	0,1
2018 m. Stabilumo programa	0,6	0,6	0,3

Realiojo BVP pokyčiai, proc.	2019 m.	2020 m.	2021 m.
2019 m. NB projektai	2,8	2,5	2,5
2018 m. Stabilumo programa	2,8	2,5	2,5

Nominalaus BVP pokyčiai, proc.	2019 m.	2020 m.	2021 m.
2019 m. NB projektai	5,5	5,0	5,0
2018 m. Stabilumo programa	4,9	4,2	4,2

VI. Išvados

Priimti mokesčių, socialinio draudimo ir pensijų kaupimo sistemos pakeitimai, atsižvelgiant į ekonomikos ciklą, laikytini prociklinės fiskalinės politikos išraiška: jie blogina struktūrinį VS balansą ekonomikos aktyvumui viršijant potencialų gamybos lygį. Pakeitimai blogins vidutinio laikotarpio VS balansą 0,4–0,6 proc. BVP ir turės prociklinį skatinantį poveikį Lietuvos ekonomikai: 2019–2021 m. realusis BVP augs 0,6 proc. p. sparčiau, o infliacija bus 0,5 proc. p. didesnė, palyginti su scenarijumi, jeigu šie pakeitimai nebūtų daromi. Rizika dėl prociklinės fiskalinės politikos krypties pasitvirtina ir įvertinus 2019 m. NB projektą.

Vis dėlto, pažymėtina, kad šis vertinimas yra aktualus kalbant apie vidutinį laikotarpį. Priimtų pakeitimų poveikiai buvo vertinami daugiausia per paklausos pusę, t. y. per disponuojamųjų pajamų pokyčius, o į mokestinės naštos sumažinimo efektus iš pasiūlos pusės buvo atsižvelgta ribotai ir galimai nepakamai, ypač ilguoju laikotarpiu. Taip pat nebuvo atsižvelgta į tai, kad įmokos II pakopos PKF iš esmės yra taupymo forma, į ateitį atidėta perkamoji galia. Jų padidėjimas mažins disponuojamąsias pajamas ir paklausą trumpuoju–vidutiniu laikotarpiu, tačiau ilguoju laikotarpiu prisidės prie pensininkų perkamosios galios didėjimo.

Priedas

A lentelė. Neto darbo užmokesčio pokytis 2019 m. pagal santykinį bruto darbo užmokesčio dydį ir asmens dalyvavimą pensijų kaupimo sistemoje

Bruto DU	Nedalyvauja kaupimo sistemoje ir nedalyvaus	Dalyvauja kaupimo sistemoje (2 + 2 + 2) ir dalyvaus	Nedalyvauja kaupimo sistemoje, bet dalyvaus (iš karto prisidės 3 %)	Nedalyvauja kaupimo sistemoje, bet dalyvaus (iš karto prisidės 1,8 %)	Dalyvauja kaupimo sistemoje (2 + 2 + 2), bet nedalyvaus	Samdomųjų skaičius*
MMA	14	6	-3	4	22	208 699
VDU	44	26	7	22	64	531 203
2 VDU	40	4	-35	-5	79	280 978
5 VDU	97	6	-92	-16	194	66 684
7 VDU	135	8	-128	-23	272	3 316
10 VDU	260	78	-117	34	455	1 248

* Samdomųjų skaičius iki nurodytos bruto DU ribos.

Šaltiniai: VSDF ir Lietuvos banko skaičiavimai.

B lentelė. Neto darbo užmokesčio pokytis 2019 m. pagal bruto darbo užmokesčio dydį ir asmens dalyvavimą pensijų kaupimo sistemoje

Bruto DU	Nedalyvauja kaupimo sistemoje ir nedalyvaus	Dalyvauja kaupimo sistemoje (2 + 2 + 2) ir dalyvaus	Nedalyvauja kaupimo sistemoje, bet dalyvaus (iš karto prisidės 3 %)	Nedalyvauja kaupimo sistemoje, bet dalyvaus (iš karto prisidės 1,8 %)	Dalyvauja kaupimo sistemoje (2 + 2 + 2), bet nedalyvaus	Samdomųjų skaičius*
400	11	3	-5	2	19	135 226
600	23	12	0	9	35	293 932
900	40	23	5	19	58	259 600
1 200	54	32	8	26	78	172 995
1 500	48	20	-10	14	78	94 001
2 000	40	2	-38	-7	80	70 963
3 000	60	4	-56	-10	120	43 795
6 000	119	7	-113	-20	239	19 473
9 000	192	24	-156	-17	372	1 982

* Samdomųjų skaičius iki nurodytos bruto DU ribos.

Šaltiniai: VSDF ir Lietuvos banko skaičiavimai.